

POSTANOWIENIE

23 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska

na posiedzeniu niejawnym 23 stycznia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. P.
przeciwko A. spółce akcyjnej w B.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej J. P.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 18 października 2023 r., VII AGa 1245/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 2.700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia powódce odpisu niniejszego postanowienia, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego. A.W.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest

sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do przytoczonych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), które sformułowała jako pytanie: „czy dopuszczalne jest skuteczne wyłączenie odpowiedzialności ubezpieczyciela w ubezpieczeniu autocasco z uwagi na niedokonanie przez ubezpieczającego obowiązków prewencyjnych także wtedy, gdy ubezpieczonemu nie można przypisać rażącego niedbalstwa?”.

Zgodnie z ustaloną linią orzecznictwa, powołanie się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego jako na przesłankę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga zidentyfikowania problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Skarżący powinien to zagadnienie sformułować oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą tezę o możliwości rozbieżnych ocen prawnych w związku ze stosowaniem przepisów, na tle których ono powstało. Zagadnienie powinno być ponadto „istotne” z uwagi na wagę problemu interpretacyjnego, którego dotyczy dla systemu prawa. Skoro jednak skarga kasacyjna jest wnoszona w konkretnej sprawie, to zarówno charakter rozpoznawanego roszczenia, jak i ustalony przez sądy *meriti* stan faktyczny, którym Sąd Najwyższy byłby związany (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.), musi pozostawać w związku z przedstawionym przez skarżącego zagadnieniem prawnym i pozwalać na jego rozstrzygnięcie.

Powódka sformułowała zagadnienie prawne w sposób świadczący o próbie zanegowania ustaleń faktycznych Sądów *meriti*, które przesądziły o tym, że w toku postępowania rozpoznawczego przypisane zostało jej rażące niedbalstwo w rozumieniu art. 827 § 1 k.c. w wykonywaniu obowiązków z umowy ubezpieczenia. Aktualizacja hipotezy normy wyrażonej w powołanym przepisie skutkuje odpadnięciem konieczności wypłaty odszkodowania ubezpieczającemu

przez ubezpieczyciela. Skarżąca starała się także dowodzić, że zapłata odszkodowania odpowiada względem słuszności, ponieważ prowadzi działalność gospodarczą na małą skalę i ma zobowiązania, które mogłaby spłacić dzięki kwocie dochodzonej w sprawie.

Analiza motywów pisemnych zapadłych rozstrzygnięć prowadzi do konkluzji, że Sądy *meriti* rozpoznały sprawę po zbadaniu każdego szczegółu stanu faktycznego, który odtworzyły, po przeprowadzeniu oceny dowodów z odwołaniem się do zasad logiki i doświadczenia życiowego. Przede wszystkim skoncentrowały się na okoliczności, że w przedmiocie działalności skarżącej pozostawał wynajem i sprzedaż naczep ciężarowych, a zakup naczepy objętej zakresem ubezpieczenia był finansowany w drodze umowy leasingu. W polisie do umowy ubezpieczenia komunikacyjnego powódka jako leasingobiorca podała, że pojazd będzie wykorzystywany standardowo na użytek zarobkowy, lecz nie zaznaczyła, iż będzie to wynajem zarobkowy w ramach działalności gospodarczej, a taki sposób wykorzystywania naczepy wiązał się z innym ryzykiem ubezpieczeniowym przekładającym się na inną składkę. W ocenie Sądu Najwyższego Sądy *meriti* poświęciły dostateczną uwagę analizie § 12 ust. 1 pkt 2 OWU PZU Auto, zgodnie z którym odszkodowanie nie należało się za szkody „spowodowane umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa przez ubezpieczonego lub osobę uprawnioną do korzystania z pojazdu, chyba że w razie rażącego niedbalstwa zapłata odszkodowania odpowiada w danych okolicznościach względem słuszności”. Sądy ustaliły prawidłowo, że powódka wynajęła naczepę osobie, która spowodowała jej utratę, a pozwany odmówił wypłaty odszkodowania na podstawie wynikającej zarówno z ogólnych warunków umowy ubezpieczenia, jak i przepisów kodeksu cywilnego.

Rozważania przedstawione przez Sądy obu instancji nie pozwalają odmówić racji twierdzeniom, wedle których powódka będąca profesjonalistą w zakresie prowadzonej działalności nie zadbała należycie o powierzone osobom trzecim mienie i nie zapewniła sobie bezpieczeństwa transakcji. Powódka nie przeprowadziła pełnej weryfikacji kontrahenta, lecz podjęła się jedynie podstawowych czynności z zakresu wszystkich tych, których dokonałby przeciętny człowiek znajdujący się w takiej samej sytuacji, czego zgodnie wymaga

w odniesieniu do art. 827 § 1 k.c. orzecznictwo (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2009 r., V CSK 291/08). Zawarcie umowy najmu i wydanie osobie trzeciej pojazdu o wartości 150 000 zł z pewnością wymaga jednak aktów wyższej staranności, szczegółowo wymienionych również przez Sąd odwoławczy w motywach orzeczenia.

Nawet jeżeli powódka obawiałaby się odbioru swych działań jako pewnego rodzaju nadgorliwości, to najwyżej groziłaby jej utrata zysku od kontrahenta, a nie utrata przedmiotu, który w dniu powstania szkody ten jedynie użytkował na podstawie umowy leasingu. Ów zysk w percepcji przeciętnego człowieka mieni się jako pozorny i nazbyt łatwy do osiągnięcia, skoro do powódki zgłosiła się osoba jej nieznana i niepozostająca z nią w stałych stosunkach gospodarczych. Wypada się zgodzić, że kontrahentka zakamuflowała prawdziwe intencje swojego działania, lecz nawet zaufanie względem znajomego, który skojarzył powódkę z osobą mającą ją oszukać, nie wyłącza jej niedbałości. Chociażby powódka w chwili zawierania umowy najmu nie miała jeszcze podejrzeń co do faktu zapłaty gotówką i krótkiego okresu prowadzenia działalności przez najemcę, to powinna zachować szczególną ostrożność i podjąć szczególne starania o ustalenie lokalizacji naczepy, gdy doszło do rzekomej usterki zainstalowanego w niej lokalizatora GPS. W niepokojącej sytuacji przeciętny człowiek nie oparłby się jedynie na zaufaniu, które iluzorycznie wywołał najemca przedmiotu o wartości 150 000 zł. Nie poprzestałby jedynie na głoślośnych zapewnieniach. Obiektywny stan zagrożenia i brak przewidywania skutków w postaci zaniedbania troski o naczepę zaktualizowały się zatem najpóźniej w chwili, gdy powódka nie zareagowała na niepokojące sygnały (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2019 r., V CSK 4/18). Brak właściwej reakcji powódki nie przyczynił się w żaden sposób do ograniczenia rozmiaru szkody już po zaginięciu pojazdu.

Zasada elementarnej staranności o mienie własne została przez powódkę niewątpliwie złamana. To mienie było przy tym podstawą i sensem prowadzenia własnych interesów. Z tych wszystkich względów zaniechanie powódki może graniczyć z umyślnością. Oznacza ono bowiem nic innego jak pozostawienie wydanej najemcy naczepy bez jakiegokolwiek nadzoru, który w przypadku przedmiotu działalności powódki byłby nie tylko wskazany, ale też wymagany.

Powódka więc musiała liczyć się ze skutkami, do jakich może doprowadzić brak po jej stronie jakiegokolwiek inicjatywy w przypadku, gdyby reakcja okazała się – jak w niniejszej sprawie – zbyt opieszła (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2015 r., V CSK 217/14).

Zagadnienie przedstawione przez skarżącą zostało również rozstrzygnięte w orzecznictwie i obecnie przyjmuje się, że niewykonanie obowiązków prewencyjnych ubezpieczającego nie wyłącza odpowiedzialności ubezpieczyciela, jeżeli ubezpieczającemu nie można postawić zarzutu winy kwalifikowanej w naruszeniu powinności, a ogólnych warunków umów nie można interpretować w sposób sprzeczny z art. 827 § 1 k.c. i ochronną funkcją umowy ubezpieczenia, która nie może być iluzoryczna (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 4 października 2009 r., I CSK 389/18). Poza tym Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 września 2022 r., I CSK 2664/2, wyraził przekonanie, że odmienny pogląd zaprezentowany w wyroku z 13 maja 2021 r., IV CSKP 45/21, jest odosobniony i lakonicznie uzasadniony, nie odnosi się do orzecznictwa i poglądów doktryny dotyczących tego zagadnienia. W przypadku dotyczącym powódki Sady *meriti* przeprowadziły jednak wszechstronną ocenę jej niedbalstwa i wykazały, że naruszyła ona elementarne zasady ostrożności, dlatego można było jej przypisać kwalifikowaną winę i przesądzić o rażącym niedbalstwie w wykonywaniu obowiązków umownych.

Wreszcie, gdy chodzi o względy słuszności, to w doktrynie wskazuje się, że można byłoby mówić o ich naruszeniu, gdyby ocena sprawy pozwalała dojść do przekonania, że „odmowa wypłaty odszkodowania pozostawałaby w sprzeczności z obowiązującym w społeczeństwie systemem wartości i mogłaby być oceniona jako nieetyczna, niesprawiedliwa w wymiarze obiektywnym”. Zagadnienie sformułowane przez powódkę nie zmierza do wykazania okoliczności przeciwnych i nie nosi zatem cech „istotności” w odniesieniu do poddanej analizie sprawy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 i 2 k.p.c. oraz – co do kosztów postępowania – art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1935), orzeczono jak w postanowieniu.

A.W.

[a.ł]